

Sygn. akt V AGa 278/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Irena Piotrowska
-----------------	----------------------

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2022 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w K.

przeciwko B. K.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 23 lutego 2021 r., sygn. akt XIV GC 588/18

- 1) oddala apelację;
- 2) zasadza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje radcy prawnej M. S. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Katowicach) wynagrodzenie w kwocie 6.642 zł (sześć tysięcy czterdzieści dwa złotych) w tym 1.242 zł (jeden tysiąc dwieście czterdzieści dwa złotych) podatku od towarów i usług, z tytułu pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

	SSA Irena Piotrowska	
--	----------------------	--

Sygn. akt V AGa 278/21

UZASADNIENIE

Powód (...) SA z siedzibą w K. wniósł przeciwko pozwanej B. K. pozew o zapłatę kwoty 283.941,30 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 6.697 zł od dnia 27 stycznia 2016 r., od kwoty 138.250 zł od dnia 15 czerwca 2016 r., od kwoty 138.994 zł od dnia 22 czerwca 2016 r., oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

W dniu 17 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w Katowicach wydał nakaz zapłaty, w którym uwzględnił powództwo w całości i zasądził koszty postępowania.

Pozwana wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty zaskarżając go w całości i wnosząc o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach uwzględnił powództwo w całości oraz orzekł w przedmiocie kosztów procesu.

W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne oraz ich ocenę prawną.

Strony w dniu 28 marca 2006r. zawarły umowę w sprawie świadczenia usług związanych z tranzytem wspólnotowym. Zgodnie z paragrafem 2 ust. 1 umowy pozwana jako zleceniodawca zleciła powodowi wykonywanie w jej imieniu lub w imieniu firm, dla których pozwana była przewoźnikiem wystawianie dokumentów dla tranzytu wspólnotowego zewnętrznego i wewnętrznego opartego o Konwencję o Wspólnej Procedurze Tranzytowej lub Wspólnotowy Kodeks Celny. W myśl paragrafu 2 ust. 2 umowy zleceniodawca każdorazowo, w terminie co najmniej jednego dnia roboczego przed dokonaniem odprawy celnej miał przedstawić Zleceniobiorcy zlecenie spedycyjne awizo, zawierające między innymi miejsca oraz sposoby zamknięcia dokumentu tranzytowego. W paragrafie 7 umowy strony przewidziały, że w razie obciążenia zleceniobiorcy należnościami z tytułu nie zamknięcia przez zleceniodawcę dokumentów tranzytowych, stwierdzenia różnic lub innych nieprawidłowości zleceniodawca zobowiązuje się do uiszczenia tych należności.

Pozwana udzieliła upoważnienia powódce do działania w formie przedstawicielstwa bezpośredniego w dniu 22 marca 2006 roku, na mocy którego powódka była uprawniona do badania towarów i pobierania próbek przed dokonaniem zgłoszenia celnego, przygotowania niezbędnych dokumentów i dokonania zgłoszenia celnego, uiszczenia należności celnych i innych opłat, podejmowania towarów po ich zwolnieniu, składania zabezpieczenia kwoty wynikającej z długu celnego, wnoszenia odwołania i innych wniosków podlegających rozpatrzeniu przez organy celne.

Pozwana zleciła tranzyt czosnku zleceniem (...) towaru w postaci czosnku o wadze 24.000 kg.

Ustalono, że decyzją z dnia 8 czerwca 2015 r. nr (...) Naczelnik Urzędu Celnego w L. stwierdził powstanie długu celnego w przywozie na dzień 2 października 2010 r. w związku z usunięciem spod dozoru celnego towaru w postaci 23000 kg netto czosnku objętego procedurą tranzytu według zgłoszenia (...). Kwota długu celnego wyniosła 114.321 zł

Pozwana zleciła tranzyt czosnku zleceniem (...) towaru w postaci czosnku o wadze 24.000 kg.

Podano, że decyzją z dnia 8 czerwca 2015 r. nr (...) Naczelnik Urzędu Celnego w L. stwierdził powstanie długu celnego w przywozie na dzień 2 października 2010 r. w związku z usunięciem spod dozoru celnego towaru w postaci 23000 kg netto czosnku objętego procedurą tranzytu według zgłoszenia (...). Kwota długu celnego wyniosła 114.832 zł

W związku z uiszczeniem należności celnopodatkowych powódka wystawiła notę księgową w dniu 12 stycznia 2016 r. na kwotę 6.697,30 zł oraz uiściła należność w kwocie 8.303 zł w związku z tytułem wykonawczym nr (...) oraz kwotę 9.183 zł w związku z tytułem wykonawczym.

Wobec uiszczenia należności celnopodatkowych powódka obciążyła pozwaną notą księgową w dniu 31 maja 2016 r. na kwotę 138.250 zł . Powódka uiściła tą kwotę na rachunek Izby Celnej w K. .

W związku z uiszczeniem należności celnopodatkowych powódka obciążyła pozwaną notą księgową w dniu 31 maja 2016 r. na kwotę 138.9940 zł . Powódka uiściła tą kwotę na rachunek Izby Celnej w K..

Powódka wezwała pozwaną do zapłaty kwot dochodzonych pozwem wezwaniem z dnia 8 września 2016 r.

Powód wezwał pozwaną do próby ugodowej. Do zawarcia ugody nie doszło.

Wskazano, że między stronami toczyły się postępowania sądowe dotyczące podobnego stanu faktycznego.

Pozwana wystawiła dokumenty, z których wynikało, że przedmiotem tranzytu jest czosnek świeży o wadze 23000 kg.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

Podniesiono, że zgodnie z art. 750 k.c. do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu. Podano, że w rozpoznawanej sprawie w związku z wykonaniem zlecenia przez powoda powstała po jego stronie szkoda, za którą odpowiedzialność na mocy umowy zawartej między stronami przyjął pozwana.

Zaznaczono, że w myśl § 5 ust. 2 umowy z dnia 28 marca 2006 r., w razie niedochowania warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu, wynikających z konwencji o wspólnej Procedurze Tranzytowej lub Wspólnotowego Kodeksu Celnego wraz z przepisami wykonawczymi i wszczęcia w związku z tym postępowania celnego przez organ celny, wszelką odpowiedzialność finansową z tego tytułu miała ponosić pozwana będąca zleceniodawcą. Ponadto w razie obciążenia zleceniobiorcy należnościami z tytułu nie zamknięcia przez zleceniodawcę dokumentów tranzytowych, stwierdzenia różnic lub innych nieprawidłowości, zleceniodawca zobowiązany był do uiszczenia tych należności (§ 7 ust. 1).

Na mocy postanowień zawartej między stronami umowy powódka zobowiązała się wystawiać dokumenty tranzytowe tylko i wyłącznie na podstawie dokumentów dołączonych do towaru, zaś za ich zgodność ze stanem faktycznym co do rodzaju, ilości wagi, ceny odpowiedzialność przyjął pozwana. To pozwana zobowiązała się na mocy § 5 ust. 1 umowy do dostarczenia towarów uwidocznionych w dokumentach celnych, jakie są wymagane na podstawie właściwych przepisów prawa w stanie nienaruszonym do zadeklarowanego miejsca w terminie wskazanym w dokumentach celnych. Uznano, że w razie niedochowania warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu, wynikającej z Konwencji o Wspólnej Procedurze Tranzytowej lub Wspólnotowego Kodeksu Celnego wraz z przepisami wykonawczymi i wszczęcia w związku z tym postępowania celnego przez organ celny, wszelką odpowiedzialność finansową z tego tytułu ponosi pozwana jako zleceniodawca (§ 5 ust. 2 umowy)

W myśl ust. 1 Wspólnotowego Kodeksu Celnego procedura tranzytu zewnętrznego zostaje zakończona a obowiązki zobowiązanego spełnione, gdy towary objęte tą procedurą i właściwe dokumenty zostaną przedstawione, zgodnie z przepisami tej procedury, w urzędzie celem przeznaczenia. Wskazano, że w sprawie dług celny związany był z usunięciem spod dozoru celnego czosnku w ilości 23.000 kg netto objętego procedurą tranzytu według zgłoszeń (...) oraz (...). Towar objęty zgłoszeniem celnym nie opuścił obszaru celnego Wspólnoty a zakończenie przedmiotowej procedury tranzytu nastąpiło w sposób niezgodny z przepisami prawa, w wyniku wprowadzenia organu celnego w błąd. Towar w postaci czosnku świeżego nie został przedstawiony w urzędzie celnym przeznaczenia, zatem procedura tranzytu nie została zakończona wbrew twierdzeniom pozwanej zawartym w sprzeciwie od nakazu zapłaty.

Rozważając czy pozwana ponosi wobec powoda odpowiedzialność za obciążenie go należnościami celnymi przez Urząd Celny wskazano na treść umowy zawartej między stronami, w szczególności § 5 i 7. Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska pozwanej, że nie odpowiada ona na zasadzie ryzyka a na zasadzie winy. Wskazano, że w myśl przepisu art. 473 § 1 k.c. dłużnik może przez umowę przyjąć odpowiedzialność za niewykonanie lub za nienależyte wykonanie zobowiązania z powodu oznaczonych okoliczności, za które na mocy ustawy odpowiedzialności nie ponosi. Przyjęto, że w umowie strony dokonały rozszerzenia odpowiedzialności pozwanej wskazując określony krąg okoliczności powodujących powstanie takiej rozszerzonej odpowiedzialności tj. w razie niedochowania warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu wynikających z Konwencji o wspólnej procedurze Tranzytowej lub wspólnotowego kodeksu celnego wraz z przepisami wykonawczymi i wszczęcia w związku z tym postępowania celnego przez organ celny, pozwana miała ponosić wszelką odpowiedzialność finansową z tego tytułu, a także w razie obciążenia powoda należnościami z tytułu niezamknięcia przez pozwaną dokumentów tranzytowych, stwierdzenia różnic lub innych nieprawidłowości, pozwana zobowiązana była do uiszczenia tych należności. Zaznaczono, że pozwana przyjął na siebie szeroką odpowiedzialność w umowie, przyjmując wszelką odpowiedzialność finansową za brak dochowania

warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu. W związku z powyższym pozwana nie może aktualnie bronić się tym, że nie ponosi odpowiedzialności na zasadzie ryzyka bądź przyjęła na siebie świadczenie niemożliwe do wykonania i jako takie jej zobowiązanie jest nieważne. Podano, że pozwana działała jako profesjonalny podmiot prawny. To w jej magazynie dokonano załadunku i to ona wystawiała konieczne dokumenty. Z przedłożonych do akt sprawy wyroków sądowych oraz zeznań świadków H. G. i G. G. wynika, że to nie było jednostkowe zdarzenie związane z tranzytem innego towaru aniżeli zadeklarowany w dokumentach. Uznano, że jeżeli pozwana nie była w stanie zapewnić kontroli przewożonego towaru z miejsca załadunku do miejsca odprawy nie powinna przyjmować na siebie tak szerokiej odpowiedzialności. Stwierdzono, że nie zwalniają z odpowiedzialności pozwanej ewentualne zaniedbania pod stronie funkcjonariuszy celnych, do których należał obowiązek sprawdzenia towaru przed założeniem plomb, albowiem pozwana przyjęła na siebie odpowiedzialność za wszelkie nieprawidłowości, a w którym momencie doszło do ich wykrycia pozostaje bez znaczenia dla niniejszej sprawy.

Z postanowień umowy nie wynika, w którym momencie odpowiedzialność pozwanej ustaje.

Ustalono, że pozwana była nadawcą w zleceniach celnych oraz specyfikacjach towarowych. Zgłoszenie do procedury odprawy towaru zostało złożone przez powódkę w imieniu pozwanej. Podkreślono, że strony stale ze sobą współpracowały. To zleceniodawca - pozwana wystawiała dokumenty tranzytowe. Miała to czynić na podstawie dokumentów dołączonych do towaru, zaś za ich zgodność ze stanem faktycznym co do rodzaju, ilości, wagi i ceny itp. odpowiedzialność ponosi zleceniodawca-pozwana (§ 4 ust. 3 umowy) Co więcej w § 5 zleceniodawca zobowiązała się do dostarczenia towarów uwidoczniionych w dokumentach celnych, jakie są wymagane na podstawie właściwych przepisów prawa, w stanie nienaruszonym do zadeklarowanego miejsca i w terminie wskazanym w dokumentach celnych. Przyjęto, że nie może się pozwana bronić tym, że nie jest w stanie ponosić odpowiedzialności za działania osób trzecich, skoro w umowie przyjęła na siebie ryzyko z tego tytułu, jak również tym, że przyjęła na siebie świadczenie niemożliwe do wykonania.

Odnosząc się do definicji pojęcia niemożliwości świadczenia, Sąd Okręgowy wskazał na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony m.in. w wyroku z dnia 8 maja 2002 r. (III CKN 1015/99), w którym stwierdzono, że chodzi o takie świadczenie, którego nie może spełnić nie tylko dłużnik, ale żadna inna osoba. Chodzi tu o świadczenie rzeczywiście niewykonalne. Tymczasem pozwana nie wykazała w żaden sposób, że obiektywnie nie była w stanie zrealizować przyjętych na siebie w umowie zobowiązań.

Sąd nie dał wiary także twierdzeniom pozwanej jakoby nie zleciła powodowi odprawy i zabezpieczenia tranzytu czosnku oraz że nie awizowała przesylek na druku awizo wymaganym przez Agencję i koniecznym do odprawy, tym samym nie realizowała umowy, albowiem przeczą temu dokumenty w postaci zleceń i specyfikacji znajdujące się w aktach sprawy. Ponadto świadek G. G. o dopuszczenie zeznań, którego wniosowała pozwana potwierdził, że ogólna praktyka między stronami była taka, że to od pozwanej otrzymywano specyfikacje najczęściej drogą faksową, bądź osobiście była przywożona i że za dostawę towaru odpowiada zleceniodawca. Świadek H. G. potwierdziła także, że to pozwana miała obowiązek przedłożyć dokumenty, na podstawie których był sporządzany dowód tranzytowy. Dokument był sporządzany na podstawie specyfikacji i że to firma zgłaszająca była odpowiedzialna za towar.

Zeznania świadków ze sobą korespondowały i potwierdziły okoliczności wynikające z dokumentów w postaci zgłoszeń celnych oraz specyfikacji towarowych. Pozwana była zleceniodawcą w niniejszej sprawie i realizowała umowę.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia powołano § 5 ust. 2 oraz § 7 ust. 1 umowy w zw. z art. 750 k.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Pomimo, że pozwana była reprezentowana w sprawie przez pełnomocnika z urzędu, nie przyznano mu kosztów zastępstwa procesowego wskazując na brak wniosku w tym zakresie.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności:

- art. 471 k.c. poprzez jego niezastosowanie skutkujące błędnym ustaleniem podstawy prawnej wniesionego powództwa oraz przyjęcie, iż pozwana ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a nie na zasadzie winy;
- art. 473 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, iż pozwana ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, podczas gdy w orzecznictwie i nauce prawa powszechnie przyjmuje się, że strony zastrzegając na podstawie art. 473 § 1 k.c. odpowiedzialność dłużnika przez oderwanie jej od zasady winy muszą w umowie ściśle określić mające uzasadniać odpowiedzialność dłużnika okoliczności, niemieszczące się w

granicach wyznaczonych przez art. 472 k.c., a brak spełnienia tego wymogu czyni klauzulę nieważną;

- art. 387 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż strona pozwana nie wykazała w żaden sposób, że nie była w stanie zrealizować przyjętych na siebie w umowie zobowiązań.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu za obie instancje wraz z kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W przypadku nie uwzględnienia apelacji, pełnomocnik pozwanej złożył wniosek o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu za obie instancje według norm przepisanych albowiem koszty te nie zostały opłacone zarówno w całości jak i w części przez stronę pozwaną.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej nie jest zasadna i dlatego nie mogła odnieść skutku.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za podstawę dla własnych rozważań prawnych.

Zarzut naruszenia art. 471 k.c. oraz art. 473 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, iż pozwana ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a nie na zasadzie winy – nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozważając czy pozwana ponosi wobec powoda odpowiedzialność za obciążenie go należnościami celnymi przez Urząd Celny prawidłowo wskazano na treść umowy zawartej między stronami, w szczególności § 5 i 7. Zgodnie z brzmieniem art. 473 § 1 k.c. dłużnik może przez umowę przyjąć odpowiedzialność za niewykonanie lub za nienależyte wykonanie zobowiązania z powodu oznaczonych okoliczności, za które na mocy ustawy odpowiedzialności nie ponosi. Trafnie przyjęto, że w umowie strony dokonały rozszerzenia odpowiedzialności pozwanej wskazując określony krąg okoliczności powodujących powstanie takiej rozszerzonej odpowiedzialności tj. w razie niedochowania warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu wynikających z Konwencji o wspólnej procedurze Tranzytowej lub wspólnotowego kodeksu celnego wraz z przepisami wykonawczymi i wszczęcia w związku z tym postępowania celnego przez organ celny. Wówczas pozwana miała ponosić wszelką odpowiedzialność finansową z tego tytułu, a także w razie obciążenia powódki należnościami z tytułu niezamknięcia przez pozwaną dokumentów tranzytowych, stwierdzenia różnic lub innych nieprawidłowości, pozwana zobowiązana była do uiszczenia tych należności. Prawidłowo uznano, że pozwana przyjęła na siebie szeroką odpowiedzialność w umowie, przyjmując wszelką odpowiedzialność finansową za brak dochowania warunków prawidłowej realizacji procedury tranzytu.

Warto podkreślić, że pozwana występowała w sprawie jako profesjonalny podmiot - w jej magazynie dokonano załadunku, to ona wystawiała konieczne dokumenty. Nie było to przy tym jednostkowe zdarzenie, co zostało potwierdzone zeznaniami wnioskowanego (przez pozwaną) świadka oraz kopiami wyroków wydanych w sprawach o zbliżonym stanie faktycznym toczących się z udziałem pozwanej .

Zarzut naruszenia art. 387 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że strona pozwana nie wykazała, iż nie była w stanie zrealizować przyjętych na siebie w umowie zobowiązań nie jest zasadny.

Sąd Apelacyjny zważa, że niemożliwość świadczenia według poglądów przedstawicieli doktryny powinna być:

1) obiektywna, tzn. danego świadczenia nie jest w stanie spełnić nie tylko dłużnik, ale w ogóle nikt (zob. wyrok SN z dnia 16 czerwca 2016 r., V CSK 535/15, LEX nr 2072197);

2) pierwotna, czyli istniejąca w chwili zawarcia umowy; później bowiem zaistniała niemożliwość świadczenia nie skutkuje nieważnością umowy, lecz może uzasadniać odpowiedzialność kontraktową (art. 471 k.c. – por. wyrok SN z dnia 25 września 2003 r., V CK 188/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 178);

3) nieprzemijająca;

Niemożliwość świadczenia zachodzi również wtedy, gdy wynika z przepisów prawa (niemożliwość prawna – por. uchwała SN z dnia 30 grudnia 1975 r., III CZP 86/75, OSNCP 1976, nr 6, poz. 125)

Jeżeli wykonanie świadczenia jest wprawdzie możliwe, ale pociągałoby takie koszty, nakłady i starania, jakich w konkretnej sytuacji nie można od dłużnika wymagać, uzasadni to zakwalifikowanie świadczenia jako niemożliwego (niemożliwość gospodarcza).

Chodzi tu o świadczenie rzeczywiście niewykonalne.

Prawidłowo przyjęto, że pozwana w toku postępowania nie wykazała, że obiektywnie nie była w stanie zrealizować przyjętych na siebie w umowie zobowiązań, zaś swoja działalność gospodarczą realizowała na podstawie przedmiotowej umowy.

Warto wskazać, że z treści art. 387 § 2 k.c. wynika, że „Strona, która w chwili zawarcia umowy wiedziała o niemożliwości świadczenia, a drugiej strony z błędu nie wyprowadziła, obowiązana jest do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o niemożliwości świadczenia”.

Nie można przyjąć, że pozwana nie zdawała sobie sprawy z zobowiązania, jakie podjęła podpisując w dniu 28.03.2006r. z powódką umowę. Zgromadzone w toku postępowania dowody w całości przeczą takiej możliwości.

Mając to wszystko na uwadze zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach musiał się ostać bowiem apelacja pozwanej wobec braku uzasadnionych podstaw prawnych nie mogła odnieść skutku.

W świetle powyższego, na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono, jak na wstępie.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do brzmienia art. 98 k.p.c. – zgodnie z zasadą finansowej odpowiedzialności stron za wynik procesu. Wysokość stawki wynagrodzenia dla pełnomocnika powódki określono na podstawie § 2 pkt. 7 w związku z §10 ust.1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz .U. poz. 1800 ze zm.). Wynagrodzenie dla pełnomocnika pozwanej świadczącej jej pomoc prawną w postępowaniu apelacyjnym przyznano stosownie do §8 pkt 7 w związku z §16 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu. (Dz.U. z 2019r. poz.68).

SSA Irena Piotrowska